

Handläggare
Lina Ploug
Telefon: 0850829436

Till
Kommunstyrelsen

Betänkandet Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31)

Remiss från Socialdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 5 november 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över reglerna för tillfällig föräldrapenning. Syftet med översynen har varit dels att modernisera, renodla och förenkla regelverket, framför allt för föräldrar, dels att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar samt stärka möjligheterna till kontroll.

Utredaren föreslår förtydliganden av i vilka situationer föräldrar ska ha rätt till föräldrapenning. För att bättre möta föräldrars behov föreslås även att fler situationer ska läggas till de nuvarande. Exempel på en ny situation då en förälder föreslås få rätt till tillfällig föräldrapenning är då denna behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller i en förhandsbedömning om en sådan utredning ska inledas.

Utredningen föreslår också att Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att sammanställa rekommendationer för när barn normalt kan vistas i förskolan eller återgå till verksamheten i samband med olika typer av infektioner eller smittsamma tillstånd.

För att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar samt stärka möjligheterna till kontroll föreslås i betänkandet bland annat att Försäkringskassan ska öka mängden kontroller av sina utbetalningar samt att huvudmän för förskolor och skolor på begäran ska lämna uppgift om närvaro för barn under 12 år till Försäkringskassan.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till de förslag som presenteras i utredningen. Förslagen bör ge bättre möjligheter för barn med sjukdom eller funktionsnedsättning att få sina omvårdnadsbehov tillgodosedda.

Stadsledningskontoret anser att möjligheten att beviljas tillfällig föräldrapenning också bör omfatta de eventuella insatser som en utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen kan leda till. Tillfällig föräldrapenning bör kunna beviljas även vid utredning om barns behov av hjälp och stöd enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Bakgrund

Socialdepartementet har remitterat betänkandet Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31) till Stockholms stad.

Regeringen beslutade den 5 november 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över reglerna för tillfällig föräldrapenning. Syftet med översynen har varit dels att modernisera, renodla och förenkla regelverket, framför allt för föräldrar, dels att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar samt stärka möjligheterna till kontroll.

I maj 2021 lämnade utredningen delbetänkandet VAB för vårdåtgärder i skolan (SOU 2021:41). Stadsledningskontoret ställde sig positivt till de förslag som lämnades då. I slutbetänkandet redovisas utredningens huvudsakliga uppdrag.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets avdelning för kvalitet och säkerhet.

Ärendet

Regeringen beslutade den 5 november 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över reglerna för tillfällig föräldrapenning. Syftet med översynen har varit dels att modernisera, renodla och förenkla regelverket, framför allt för föräldrar, dels att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar samt stärka möjligheterna till kontroll.

Tillfällig föräldrapenning är en socialförsäkring som har som syfte att bidra till att föräldrar kan kombinera arbete med föräldraskap. Det är Försäkringskassan som handlägger ärendena. Den allra största delen av utbetalningarna som lämnas till föräldrar med barn upp till 12 år, 90 procent enligt betänkandet, består av tillfällig föräldrapenning vid vård av barn (VAB). Tillfällig föräldrapenning

kan även lämnas vid vissa andra tillfällen, så som om barnet har en svår sjukdom eller funktionsnedsättning som leder till att barnet behöver vistas på sjukhus en längre tid.

Överväganden och förslag om förmånsreglerna

I betänkandet beskrivs tillfällig föräldrapenning som en central del av Sveriges familjepolitik och med stor betydelse för att föräldrar ska kunna kombinera arbetsliv med familjeliv. Särskilt betydelsefull är försäkringen för att alla föräldrar ska ges möjlighet att vårda sjuka barn, många har inte ett flexibelt arbete eller närstående som kan hjälpa till.

Utredaren konstaterar att det finns otydligheter och problem i försäkringen. Det handlar om skillnader i nyttjande av försäkringen beroende på föräldrars position på arbetsmarknaden och mellan kvinnor och män. De situationer och åldrar som täcks av försäkringen kan även i vissa fall upplevas som otillräckliga. Vidare är bedömningen om allvarligt sjukt barn svår och lämnar vissa föräldrar utan tillräckligt skydd.

Utredaren lämnar därför ett antal förslag på förtydliganden av i vilka situationer föräldrar ska ha rätt till föräldrapenning. För att bättre möta föräldrars behov föreslås även att fler situationer ska läggas till de nuvarande.

En förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med:

1. sjukdom eller smitta hos barnet,
2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,
3. besök hos en vårdgivare som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), om besöket syftar till att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar och skador hos barnet,
4. besök hos tandvården, om besöket syftar till att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan hos barnet, eller
vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna.

En förälder ska även ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i:

1. kurs som ordnas av en huvudman inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om kursen syftar till att lära

- sig att vårda barnet utifrån barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,
2. behandling som är ordinerad av läkare,
  3. möte med den verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i, om mötet är föranlett av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,
  4. introduktion av barnets behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, eller
  5. utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller i en förhandsbedömning om en sådan utredning ska inledas.

Vidare föreslår utredaren mindre förändringar avseende ersättningsdagar, åldersgränser, rätten till ersättning för andra än föräldrar samt krav på att avstå från arbetslöshetsersättning.

Risk för smitta bland barn i förskolan

Covid-19-pandemin har inneburit en ökad användning av den tillfälliga föräldrapenningen bland annat till följd av att restriktiva rekommendationer om när barn ska hållas hemma från förskolan till följd av risk för smitta.

Utredningen föreslår att Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att analysera befintlig kunskap och beprövad erfarenhet i fråga om att minska risken för smitta bland barn i förskolan, och sammanställa ett kunskapsunderlag med rekommendationer för när barn normalt kan vistas i eller återgå till verksamheten i samband med olika typer av infektioner eller smittsamma tillstånd.

Överväganden och förslag för att minska antalet felaktiga utbetalningar

Av utredningen framgår att andelen felaktiga utbetalningar inom den tillfälliga föräldrapenningen är hög, omkring 20 procent av den utbetalda ersättningen.

Ett sätt att minska andelen felaktiga utbetalningar är de förslag som presenterats ovan gällande förmånsreglerna eftersom föräldrars benägenhet att nyttja försäkringen i situationer som inte omfattas eller när rätten saknas bör begränsas. Kvaliteten i besluten bör också öka.

Utredaren konstaterar vidare att ytterligare åtgärder behövs. Försäkringskassan har i dagsläget endast möjlighet att i begränsad omfattning kontrollera föräldrars uppgifter i ansökan, om föräldern har avstått från arbete, om barnet har varit frånvarande i förskola

eller skola eller om barnet har varit sjukt. Detta bedöms vara ett av skälen till en stor andel felaktiga utbetalningar.

Utredaren föreslår med bakgrund av detta att Försäkringskassan får tillgång till inkomstuppgifter i arbetsgivaredeklarationerna, samt att Försäkringskassan bör ges i uppdrag att utöka andelen särskilda kontroller till minst fem procent av de ansökningar som inkommer.

Utredaren föreslår också att huvudmän för förskolor och skolor på begäran ska lämna uppgift om närvaro för barn under 12 år till Försäkringskassan. Tiden för utbetalning av ansökan om tillfällig föräldrapenning förkortas också till 30 dagar.

Slutligen bedömer utredaren att det behövs fler åtgärder kopplade till återkrav och sanktioner för att komma tillrätta med den höga andelen felaktiga utbetalningar, men inga konkreta förslag lämnas.

Konsekvenser av förslagen

I betänkandet redovisas konsekvenser av förslagen, såsom påverkan på antalet mottagare av utbetalningar och ekonomiska konsekvenser för staten samt konsekvenser för kommuner och regioner. Utredaren beskriver även konsekvenser för föräldrar, barn, olika socioekonomiska grupper samt för jämställdheten.

Sammantaget bedömer utredaren att de förslag som lämnas bör leda till en minskning av det totala antalet ersättningsdagar som lämnas. Förslagen bör också leda till en begränsning av det felaktiga nyttjandet av ersättningen och ersättning kommer i större utsträckning att lämnas till föräldrar med barn som på grund av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning har behov av den.

En utökning av möjligheterna till tillfällig föräldrapenning bedöms bidra till att fler pappor tar ut VAB enligt utredaren. Kvinnor använder tillfällig föräldrapenning i större utsträckning än män, idag tas 60 procent av VAB ut av mammor.

Förslagen bedöms vidare särskilt gynna föräldrar med låga inkomster eller små ekonomiska marginaler som har ett återkommande behov av ersättning.

Utredarens bedömning är att förslagen inte kommer påverka den kommunala självstyrelsen.

Utredaren gör bedömningen att flera av de förslag som lämnas indirekt ger positiva konsekvenser för kommunens arbete i socialtjänsten samt i förskolan och skola. Detta då fler situationer föreslås ge rätt till tillfällig föräldrapenning och på så sätt förbättras

föräldrars möjlighet att närvara i exempelvis kurser och möten med socialtjänsten, förskola och skola.

Förslaget om ökad uppgiftsskyldighet för skolhuvudmän bedömer utredaren inte kommer innebära någon nämnvärd förändring då det redan idag finns en skyldighet att intyga barns frånvaro.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till de förslag som presenteras i utredningen. Förslagen bör ge bättre möjligheter för barn med sjukdom eller funktionsnedsättning att få sina omvårdnadsbehov tillgodosedda. Barnkonventionen ger att vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Barns lika värde och rättigheter ska också garanteras och barn ska ha likvärdig tillgång till hälso- och sjukvård. Stadsledningskontoret bedömer att utredningens förslag kan bidra till att barnkonventionens principer i högre utsträckning kan efterlevas.

Vidare stämmer en försäkring som ökar förutsättningarna för föräldrar att delta på arbetsmarknaden på likvärdiga villkor väl överens med stadens arbete för att uppnå målen i Agenda 2030.

Det är positivt att en förälder föreslås få rätt till tillfällig föräldrapenning då denna behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller i en förhandsbedömning om en sådan utredning. Stadsledningskontoret anser att möjligheten att beviljas tillfällig föräldrapenning också bör omfatta de eventuella insatser som en utredning kan leda till, såsom exempelvis behandlande eller föräldrastödande insatser inom socialtjänsten.

Stadsledningskontoret anser även att tillfällig föräldrapenning bör kunna beviljas vid utredning om barns behov av hjälp och stöd enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Vid utredningar av barnets behov av stöd och hjälp enligt LSS, likväl som vid utredningar enligt socialtjänstlagen, är föräldern en viktig part.

Stadsledningskontoret stödjer utredningens förslag om ökade kontroller och utökade möjligheter för Försäkringskassan att verifiera uppgifter om frånvaro och arbetstid. Beaktat den höga omfattningen av felaktiga utbetalningar och förekomsten av bidragsbrott är den föreslagna ökningen av kontroller väl motiverad och en viktig del i att värna försäkringens legitimitet. Förslagen ligger väl i linje med stadens pågående arbete mot välfärdsbrott och

den myndighetssamverkan som är så betydelsefull för framgång i detta arbete.

Stadsledningskontoret välkomnar förslaget att Försäkringskassan ska ges i uppdrag att ta fram en digital lösning och förutsätter att kontroll och verifiering av uppgifter kan ske utan omfattande administration för arbetsgivaren.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Magdalena Bosson
Stadsdirektör

Alexandra Göransson
Biträdande stadsdirektör